

Saksframlegg

Regional vannforvaltningsplan 2010-2015 – konsekvenser for Trondheim kommune

Arkivsaksnr.: 08/6009

::: Sett inn innstillingen under denne linja

Forslag til vedtak/innstilling:

1. Formannskapet tar orienteringen om Forvaltningsplan for helhetlig vannforvaltning 2010-2015 til etterretning.
2. Formannskapet vedtar vedlagte høringsuttalelse med tilhørende tiltaksplan for elver, bekker og vann i vannområdene Nidelva og Gaula i Trondheim kommune.

::: Sett inn innstillingen over denne linja

[... Sett inn saksutredningen under denne linja](#)

Saksutredning:

Innledning/bakgrunn

Implementering av EU's vannrammedirektiv i Norge gjennom *Vannforvaltningsforskriften* innebærer et økt og utvidet fokus på vannmiljøet (jfr. formannsskapsak 08/6009 29.07.2008). Hovedformålet med vannrammedirektivet er å beskytte, og om nødvendig forbedre miljøstatus i alt ferskvann, brakkvann, kystnært vann og grunnvann. Regionale vannforvaltningsplaner blir styrende for hvilke tiltak som skal gjøres for å nå miljømålene i vannrammedirektivet.

Å oppnå god miljøstatus i våre vannforekomster vil medføre positive tilleggseffekter for samfunnet. Økt vannkvalitet og gjennomgående grønne vannkorridorer i landskapet støtter interesser knyttet til drikkevann, bading og fiske. Dessuten bidrar dette til økt biologisk mangfold som har en verdi i seg selv, men også i forhold til et mangfoldig landskapsbilde og rekreasjonsverdier. Tiltakene vil være i tråd med kommuneplanens strategidel (I.1.4 og III Kap. 3) og vil også bidra til å implementere "Handlingsprogrammet for naturmiljøet i Trondheim" og kommunens engasjement for å stanse tap av biologisk mangfold.

Vannregionmyndigheten ved Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har utarbeidet forslag til en Forvaltningsplan for helhetlig vannforvaltning 2010-2015 med tilhørende tiltaksprogram for utvalgte vannområder for vannregion Trøndelag. Denne berører en stor del av Trondheim kommune (TK).

Rådmannen redegjør i denne sak om hvilke konsekvenser oppfølging av den første regionale vannforvaltningsplanen har for TK. Rådmannen har også utarbeidet en høringsuttalelse til vannregionsmyndigheten på plandokumentene, se vedlegg. Høringsfrist er 30.06.2009. Forvaltningsplanen sluttbehandles som en fylkesdelplan og oversendes av Fylkeskommunen til Miljøverndepartementet for fremlegging i Kongelig Statsråd innen utgangen av år 2009. Planen trer i kraft fra 01.01.2010.

Regional vannforvaltningsplan og kommunens rolle

Vannforvaltningsforskriften gir rammer for hvordan helhetlig vannforvaltning skal følges opp gjennom den regionale vannforvaltningsplanen. Planen legger til grunn at miljømålene for naturlige vannforekomster er at de skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand innen 2015. Dette innebærer at tilstanden skal ligge så tett opptil naturtilstanden som mulig. En del vannforekomster vil være så sterkt påvirket av menneskelige inngrep at de kan defineres som Sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF). Miljømålene for SMVF settes lavere og vurderes ut fra både økologisk og samfunnsmessige forhold, og blir beskrevet som "godt økologisk potensiale".

For TK som vannforvalter og påvirker betyr målsettingene i den regionale vannforvaltningsplanen at kommunen må følge opp med relevante tiltak i den enkelte vannforekomst. Utfordringen blir å integrere arbeidet med denne type forvaltning i egen virksomhet. Egne langtidspaner må evalueres og det må legges til rette for at adekvate tiltak kan utføres i perioden 2010-2015 for å oppnå målsettingene i den regionale vannforvaltningsplanen. I.h.t. denne planen kan det likevel for foreslåtte tiltak søkes om fristutsettelse ut neste planperiode dvs. 2021 dersom viktige grunner, for eksempel samfunnsmessige og økonomiske, taler for det.

Trondheim kommune

Konsekvenser for Trondheim kommune

Ansvarsprinsippet ”påvirker betaler” skal gjelde ved gjennomføring av tiltak og krav til overvåking. For TK gjelder dette i første rekke i overflatevann ferskvann (elver, bekker og vann) og kystnært vann (havneområdene). Avgjørende for hvilke tiltak som skal gjennomføres vil være hvordan man definerer miljømålet og hvilke tiltak det vil være behov for. I planproseessen med den regionale vannforvaltningsplanen har TK spilt en aktiv rolle for å legge premisser for miljømål og brukerinteresser for sine vannforekomster. TK legger til grunn at det må fastsettes hensiktsmessige miljømål og realistiske tiltaksbehov. I det følgende er konsekvenser for TK for overflatevann (ferskvann) og kystnært vann belyst.

Overflatevann ferskvann

For elver, bekker, og vann har TK utarbeidet en foreløpig tiltaksanalyse (27.01.2009) for de aktuelle vannforekomstene som den regionale planen omfatter. Denne er meddelt vannregionsmyndigheten. En oppdatert/justert tiltaksanalyse inngår som en del av vedlagte høringsuttalelse til vannregionsmyndigheten. Tiltaksanalysen danner et godt utgangspunkt for hvordan TK vil forholde seg til miljømål og tiltak for sine vannforekomster i ferskvann. De sektorene som blir sterkest berørt er kommunalt avløp, spredt avløp og landbruk. Andre miljøbelastninger som påvirker vannforekomstene kan være ulike former for inngrep, miljøgifter og biologisk forurensning (fremmede arter). Behovet for tiltak vurderes i forhold forventet effekt, konsekvenser, kostnader, gjennomførbarhet og samfunnsnytte. For flere vannforekomster vil det foreløpig være knyttet store usikkerheter til hvilke behov for tiltak som vil være aktuelle og kostnadsoverslag. Særlig gjelder dette innenfor landbruk.

Kommunalt avløp som påvirkningskilde

Kommunalt avløp er den største forurensningskilden i urbane bekker, og tap (beregnet som fosfor) fra avløpsnett er beregnet til å utgjøre ca 8 %. Forurensningen stammer fra utslipp via overløp, direkteutslipp, diffus utlekking via utette rør og fra overløp i felles spillvann/overvannskummer. For denne type forurensning er TK ansvarlig påvirker av vannforekomstene.

Jfr. formannsskapsak 08/6009 29.07.2008 ble det vist til at implementering av vannrammedirektivet kan føre til et økt investeringsbehov på kommunalt avløp. En vurdering av investeringsprosjekter som kan knyttes til tiltak i vannrammedirektivet utgjør i størrelsesorden 170 mill kr i perioden fram til 2015. Det brukes årlig 30-35 mill. kroner til fornyelse av avløpsnett, finansiert v.h.a. avløpsgebyret. For å kunne nå målene satt i vannrammedirektivet forutsettes det at en større andel av disse midlene benyttes til tiltak med effekt på forurensningssituasjonen i vannforekomstene, enn det som gjøres i dag. Uten en økning i avløpsbudsjettet (og dermed avløpsgebyret), vil tiltak knyttet til vannrammedirektivet måtte gå på bekostning av andre sider ved fornyelse, nemlig reduksjon av kjelleroversvømmelser og fornyelse av den eldste og dårligste delen av avløpssystemet. Forventet mer behov er i størrelsesorden 10 mill kr årlig. Dette tilsvarer en økning av avløpsgebyret på omkring 3 %.

TK har en del urbane bekker som er lagt helt eller delvis i rør. Noen av disse fungerer som rene overvannsrør. For disse bekkene vil det være naturlig å vurdere bekkeåpninger. Dette blir spesielt aktuelt i områder hvor det er behov for flomreducerende tiltak, i områder hvor arbeider på ledningsnett likevel skal gjennomføres eller i områder som er under byutvikling og hvor åpne bekker kan bidra som ressurser i nærmiljøet. Eksempler på denne type prosjekter som det jobbes med i TK nå er Sverresdalsbekken, Uglabekken og Hornebergbekken. Finansiering av denne type bekkeåpninger kan i noen tilfeller dekkes over avløpsgebyrene, andre ganger kan dette dekkes av utbygger, eller det kan fremkomme som spleiselag med for eksempel veg og park.

Andre urbane bekker ligger i rør som deler av kommunens avløpssystem (blandet med kloakk). Disse bidrar i varierende grad med forurensningsutslipp til vassdragene via overløp, og tiltak knyttet til sanering av utslipp

Trondheim kommune

vurderes som en del av tiltakene på avløpsnettet. Ved gjennomføring av slike tiltak vil alternativer med åpning av bekkeløp alltid bli vurdert. Finansiering av denne type tiltak vil som regel kunne dekkes over avløpsgebyrene. Eksempel på et slikt prosjekt i TK hvor bekkeåpning vurderes er Fredlybekken.

Spredt avløp som påvirkningskilde

Spredte avløpsanlegg for mindre enn 50 pe skal oppfylle kravene stilt i forurensningsforskriftens § 11 og § 12. I TK finnes rundt 1300 slike anlegg. En stor andel av dagens anlegg forventes ikke å oppfylle disse kravene og utgjør en forurensningsbelastning for tilstøtende vassdrag. For denne type forurensning er TK forurensningsmyndighet. Dokument "Utslipp av sanitært avløpsvann" ble utarbeidet i 2007 (jfr. formannsskapsak 257/08 29.07.2008) og omfatter lokale retningslinjer for spredte avløpsanlegg i TK og en tidsplan for oppgradering av disse. Tidsplanen strekker seg fra 2007 til 2018.

Arbeidet og kostnader knyttet til opprydding i spredt bebyggelse kan ikke dekkes via det ordinære avløpsgebyret. Kostnader til oppgradering av hvert enkelt anlegg vil ligge på anleggseier (jfr prinsipper forurenseren betaler). Disse kostnadene er anslått til ca 100 000,- per anlegg og det er forventet behov for tiltak på 75% av anleggene. Kontroll av eksisterende anlegg kan gjennomføres av kommunen eller av uavhengig sakkyndig. Kostnader knyttet til kontroll kan dekkes ved innføring av et kontrollgebyr dersom kontrollen skal utføres av kommunen. Kostnader knyttet til saksbehandling av nye utslippssaker eller endring av eksisterende anlegg kan dekkes ved innføring av et saksbehandlingsgebyr. Kostnader knyttet til saksbehandling hos TK er anslått til ca 1 mill kr/år i en periode på ca 9 år. Rådmannen vil utarbeide en lokal forskrift for saksbehandlingsgebyr og kontrollgebyr for denne type saker. Forskrift forventes klar innen utgangen av 2009.

Landbruk som påvirkningskilde

Landbruket, og jordbruket spesielt, bidrar til forurensing i flere av Trondheimsbekkene. Det er usikkert hvor stort omfanget er. Det er 245 aktive gårdsbruk i Trondheim og anslagsvis 40-50 bruk med fritidsdrift av f.eks hest. En andel av forurensingen antas å komme fra punktutslipp, dvs utslipp av gjødsel fra gjødselkjellere, pressaft fra siloer etc. Den største forurensningskilden fra landbruket er trolig overflateavrenning fra dyrka arealer. Tilstedeværelse av kantvegetasjon er vesentlig for å hindre erosjon og medfølgende tilrenning av forurensningsstoffer til vannforekomstene. Omfanget av problemene må kartlegges før evt. tiltak kan iverksettes. For denne type forurensning er TK kontroll og forvaltningsmyndighet. Arbeidet knyttet til opprydding i denne type forurensninger vil bestå av kontroller, pålegg, oppfølging, veiledning og iverksetting av tiltak ved oppsøkende virksomhet hos hver enkelt driftsenhet.

Arbeidet med vannrammedirektivet innen landbrukssektoren vil medføre et ressursbehov for TK på ca 1,3 årsverk/ kr 750 000,- fordelt over en 5-årsperiode fram til 2014-15. Kommunen vil også etter denne perioden ha et økt ansvar for tilsyn og veiledning. Rådmannen forutsetter at dette løses innenfor dagens økonomiske rammer ved omprioritering av oppgaver. De nødvendige tiltak betales av jordbrukerne og mulige virkemidler gjennom staten.

Landbruket er en aktør som også er ansvarlig for en rekke gjenlegginger av bekker i forbindelse med drenering og planering av jordbruksarealer. Ansvarlig for disse bekkelukningene og evt. tiltak på disse vil være den enkelte grunneier.

Andre miljøbelastninger til vassdrag

Andre utfordringer og miljøproblemer er særlig knyttet til følgende aspekter:

1. Miljøgifter.

Vannforvaltningsforskriften stiller konkrete krav om at nødvendige tiltak for å redusere eller stanse utslipp av miljøgifter (prioriterte stoffer) til vann skal vektlegges. Kommunens oppgave vil være knyttet til identifisering av

Trondheim kommune

kilder og hindre/regulere utslipp. Særlig gjelder dette i forhold til påslippsavtaler inn på det kommunale avløpsnett, krav til slamkvalitet og krav til utslippene fra de kommunale renseanleggene. TK har i dag et godt utviklet system for å håndtere denne problemstillingen.

2. Inngrep

Det finnes en rekke stikkrenner og kulverter i forbindelse med at bekker krysser veger. Denne type bekkelukninger er ofte korte, men kan utgjøre vesentlige ulemper for den økologiske vanntilstand, i første rekke som vandringsperrer for fisk. Ansvarlig for gjennomføring av tiltak vil være den respektive vegmyndighet. TK vil bare i begrenset omfang være ansvarlig innenfor dette konfliktsområdet.

3. Fremmede arter.

Den regionale vannforvaltningsplanen forutsetter at problematikken omkring bekjempelse/utryddelse av fiskearten mort i flere av vatna i Bymarka tas opp til vurderingen. Det er utarbeidet en nasjonal strategi for tiltak mot fremmede skadelige arter. TK forventer derfor at eventuelle tiltak for å utrydde mort i Bymarka vil være et statlig ansvar.

Overvåkning i elver, bekker og vann

Det er etablert et omfattende program for vannovervåkning i Trondheim kommune. Dette finansieres per i dag over vann- og avløpsgebyrene. Prøvepunkter og parametere i vassdragsovervåkingen er tilpasset forventninger som ville komme som følge av innføringen av vannrammedirektivet. Det vil derfor ikke være behov for store endringer i overvåkingen framover, men noe behov knyttet til utvidet tiltaksovervåking og kampanjemålinger er forventet. For overvåking av elver og bekker er det anslått en økning årlig omfang i størrelsesorden kr. 50 000,-. Dette omfatter i hovedsak bekker som ikke er påvirket av kommunalt avløp, men av spredt avløp og jordbruksvirksomhet. Det forutsettes at utgifter belastes sektorene spredt avløp og landbruk.

Oppsummering kostnader –finansiering knyttet til overflatevann (ferskvann)

Påviker/ sektor	Behov/Anslåtte kostnader	Finansiering
Kommunalt avløp	Ca 170 mill i investeringsbehov for hele planperioden. Innebærer et økt behov på ca 10 mill/år.	Uavklart. Mulige finansieringskilder er økte avløpsgebyrer eller omprioritering innenfor eksisterende budsjetter.
Spredt avløp	Ca 1 mill/år til oppfølging hos TK. Ca 63 mill i hele planperioden til oppgradering av anlegg.	Saksbehandling og kontroll hos TK dekkes via saksbehandlingsgebyr. Oppgradering av anlegg dekkes av anleggseier.
Landbruk	Ca 750 000 i hele planperioden til oppfølging hos TK. Kostnader knyttet til tiltak er uavklart.	Kostnader knyttet til oppfølging hos TK løses gjennom omprioritering av oppgaver. Kostnader knyttet til gjennomføring av tiltak dekkes av den enkelte gårdbruker og virkemidler gjennom staten.
Overvåkning	Økt behov 50 000,-/ år	Uavklart. Forutsettes belastet sektorene landbruk og spredt avløp.

Finansiering av en rekke av tiltakene knyttet til vannrammedirektivet er foreløpig uavklart. Dette vil bli tatt opp i forbindelse med utarbeidelse av langtidsprogram, hovedplan avløp og de enkelte års budsjett for berørte enheter. Løsninger kan være knyttet til økning av budsjetter, omprioritering innenfor eksisterende budsjetter eller en kombinasjon av disse.

Trondheim kommune

Kystnært vann

EUs vannrammedirektiv angir at sterkt modifiserte vannforekomster som Trondheim havnebasseng, i tillegg til god kjemisk tilstand, også skal ha godt økologisk potensial. I påvente av nasjonale forslag til indikator for godt økologisk potensial i kystvannforekomster benyttes forurensningsgrad i biota, vannmasser og sedimenter som indikator. *Formannskapssak 156/09, Mål for håndtering av sedimentforurensning i Trondheim havn*, ble vedtatt sendt til behandling i byutviklingskomiteen. Saken orienterer om forurensningssituasjon og arbeid som gjenstår med en helhetlig tiltaksplan for opprydding i forurenset sjøbunn i havnebassenget. TK og Trondheimsfjorden Interkommunale Havn (TIH) har fått støtte fra Statens forurensningstilsyn til å utarbeide en slik helhetlig tiltaksplan. Tiltaksplanen skal utarbeides i henhold til miljømål som vedtas av bystyret i overnevnte sak og det legges opp til at tiltaksplanen oppfyller kravet om god kjemisk tilstand.

Statlige myndigheter vil i årene framover yte betydelig økonomisk støtte til opprydding av forurenset sjøbunn i 17 prioriterte havner og industriområder. Trondheim havn er en av disse. Rådmannen vil legge fram en endelig plan for tiltak og finansiering høsten 2010. Økonomisk støtte fra SFT krever politisk forankring av miljømål (forslag i formannskapssak 156/09) og vilje til kommunal egenandel i størrelsesorden 25 – 50 % for de tiltak som kommunen må finansiere, enten alene eller i samarbeid med TIH og andre grunneiere.

Konklusjon

1. Vannmiljøet er en meget viktig ressurs i Trondheim kommune og det er knyttet mange brukerinteresser til særlig overflatevann og kystvann.
2. Regional vannforvaltningsplan 2010-2015 medfører økt og utvidet fokus på vannmiljøet ved at mål og intensjoner i EU's vannrammedirektiv skal ivaretas.
3. Trondheim kommune har spilt en aktiv rolle for å legge premisser for miljømål og brukerinteresser for sine vannforekomster.
4. Kommunalt avløp og miljøgifter i havnebassenget er sentrale påvirkningsfaktorer på vannmiljøet der det forventes kommunale investeringsbehov for å gjennomføre tiltak.
5. Tiltak knyttet til EU's vannrammedirektiv vil ha positive effekter mhp måloppnåelse knyttet til andre kommunale målsetninger (jfr kommuneplanens strategidel, handlingsprogram for naturmiljøet i Trondheim og kommunens arbeid for å stanse tap av biologisk mangfold).

[... Sett inn saksutredningen over denne linja](#)

Rådmannen i Trondheim, 20.05.2009

Håkon Grimstad
kommunaldirektør

Thorbjørn Bratt
miljødirektør

Vedlegg

1. *Høringsuttalelse om forvaltningsplan med tilhørende tiltaksprogram for vannområdene Gaula og Nidelva i Trondheim kommune med tilhørende vedlegg. (Vedlegg ikke trykt)*
2. *Kart som viser risikovurdering av vannforekomster i vannområdene Gaula og Nidelva i Trondheim kommune.*

